

Redovisning av projektet:

Produktionskostnad för planterad lök jämfört med sådd lök

Sökande: Anna-Mia Björkholm, Hushållningssällskapet Kristianstad

Medsökande: Per Hansson, Hushållningssällskapet Kristianstad

Bakgrund

Integrerat växtskydd är lagkrav från 1 jan 2014. Bakgrunden till att alla EU-länder kommer att arbeta med att minska beroendet av kemisk bekämpning finns i "Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel". Direktivet blir svensk lag i och med att Jordbruksverket föreskriver om detta. I sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att införandet av ett integrerat växtskydd inte får ske på bekostnad av lönsamhet i företagen eller på bekostnad av möjligheten att verka som företag på landsbygden.

Den svenska lökproduktionen bygger idag på användning av ogrässtrategier som inkluderar preparaten Stomp och Totril. Dessa preparat kommer att försvinna. Under de senaste säsongerna har det bedrivits olika projekt för att finna nya alternativ för fortsatt produktion av svensk lök. Fokus har främst legat på att hitta nya strategier utan Stomp och Totril. Ett försök med integrerad ogräsbekämpning i lök genomfördes under säsongen 2013. Detta försök finansierades gemensamt av projektet Minor use och Partnerskap Alnarp.

Trots optimala odlingsbetingelser tar det lång tid innan sådd lök klarar att konkurrera med ogräs. Detta innebär att upprepad ogräsbekämpning är nödvändig. Om man har möjlighet att plantera löken och har tillgång till en modernare typ av radhacka finns förutsättningar för att minska insatserna i form av kemiska bekämpningsmedel. Detta ligger helt i linje med ett integrerat växtskydd. Att gå över från ett odlingsystem där man sår löken till ett där man planterar är dock kostsamt. Att plantera lök innebär nämligen en avsevärt högre etableringskostnad. Plantor måste antingen dras upp eller köpas in och tillgång till planteringsmaskin måste finnas.

Moderna optiskt styrda radhackor som hackar även i raden mellan plantorna är dyra i inköp och det krävs stora arealer för att inköp ska vara ekonomiskt möjliga. Produktion av planterad lök utan tillgång till radhacka är naturligtvis möjlig men detta möjliggör självklart inte samma miljövinst eftersom insatsen av kemiska bekämpningsmedel inte kan minska i samma utsträckning som då radhacka används.

Då det gäller produktionsinsatser utöver etablering och ogräsbekämpning är skillnaderna mellan de olika produktionssystemen relativt små.

Motivering och mål

Planterad lök är ett intressant alternativ sett ur ett IPM-perspektiv eftersom det möjliggör minskade insatser av kemiska bekämpningsmedel.

Projektets målsättning har varit att sammanställa produktionskostnader (etableringskostnader) för planterad och sådd lök.

Metodik

Arbetet inleddes med en litteraturgenomgång för att fastställa vilka kalkyler och beräkningar som gjorts tidigare. Datainsamling har skett i samarbete med ett par duktiga producenter av såväl sådd som plantad lök. Arbetet har resulterat i kostnadskalkyler för etablering av planterad respektive sådd lök.

Kostnadskalkylerna presenteras för ett par olika skördenivåer och ett resonemang förs kring olika kemiska och mekaniska ogräsbekämpningsmetoder och kostnader för dessa.

Resultatspridning

Den 4-5 februari ordnade Hushållningssällskapet Kalmar-Kronoberg-Blekinge tillsammans med Hushållningssällskapet Kristianstad och HIR Malmöhus AB en Lökkonferens i Färjestaden. Evenemanget samlade drygt femtio deltagare. Under konferensens andra dag presenterade Anna-Mia Björkholm korta preliminära resultat från projektet, se bilaga. Syftet med denna presentation var dels att göra Sveriges lökproducenter och andra inom branschen uppmärksamma på att projektet genomförts och dels att skapa en diskussion kring ämnet. Producenterna ställde en hel del intressanta frågor i samband med presentationen vilket gav projektet värdefulla insikter.

Materialet kommer göras tillgängligt för producenter, rådgivare och andra inom branschen.

En summering kommer att publiceras i HIR Grönsaksbrev.

Beräkning av etableringskostnad i planterad lök respektive frösådd lök

För att ta fram etableringskostnad samt nettointäkt i odlingar av frösådd lök samt planterad lök har odlingsdata samlats in från två odlare av plantlök samt två odlare frösådd lök. Dessa data har sammanställts i kalkylform för att kunna beräkna de olika lönsamhetsmått *etableringskostnad* samt *nettointäkt*. Det tål att påpekas att etableringskostnaden som beräknats i detta projekt, inte är att jämföras med produktionskostnaden. För att beräkna produktionskostnaden skall ytterligare kostnader, både direkta och övriga rörliga kostnader läggas till. Dessa bedöms inte skilja i stort mellan de olika odlingarna, och har därför inte beaktats i beräkningen.

I resultatmättet *etableringskostnad* avses de kostnader som krävs för att etablera lök i respektive odling. Dessa kostnader är utsädeskostnad, kostnad för att driva upp plantor (i plantlök), sådd (plantering i plantlök), kemisk ogräsbekämpning, mekanisk ogräsbekämpning och handrensning. Dessa poster är de som skiljer sig mest mellan frösådd lök och planterad lök.

Med resultatmättet *nettointäkt* avses intäkten (skörd*pris) reducerat med etableringskostnaderna. Etableringskostnaden uttrycks i kr och kr/kg.

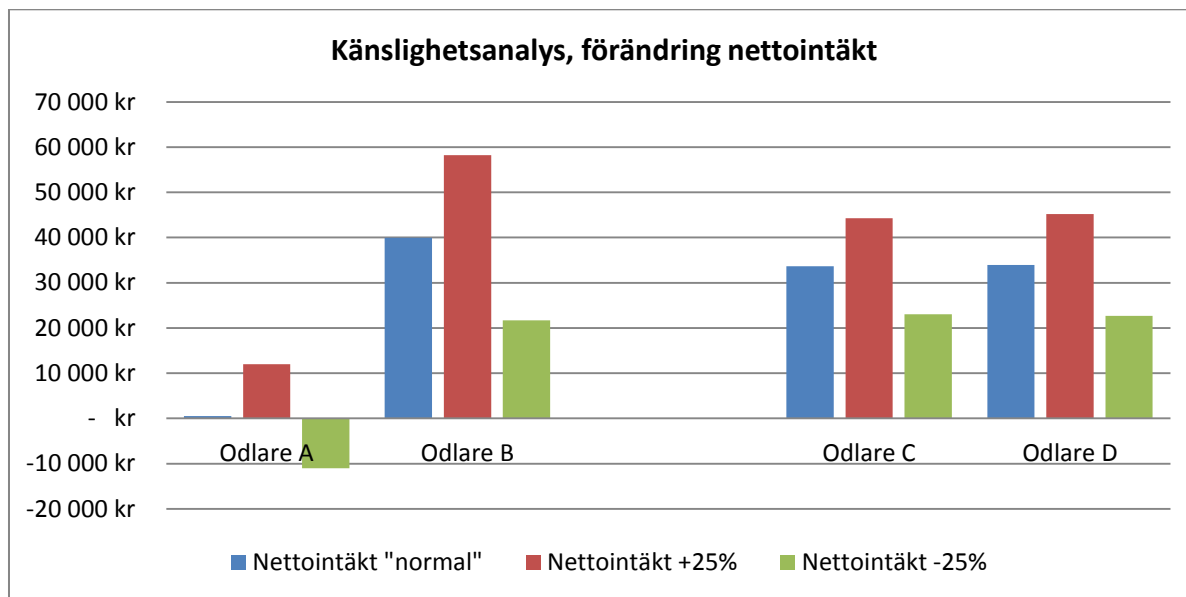
De presenterade etableringskostnaderna avser endast odlingen, och omfattar inte kostnader för lager, sortering och samkostnader i odlingen. Dessa kostnader bedöms vara relativt likvärdiga i de båda alternativen.

Intervjuer har genomförts med fyra olika lökodlare, två odlare av frösådd lök och två odlare av planterad lök. Resultatet sammanställdes i nedanstående tabell.

	Plantlök			Frösådd lök		
	Odlare A	Odlare B	HS efterkalkyl	Odlare C	Odlare D	HS efterkalkyl
Nettoskörd, kg	46 000	73 000	65 000	42 500	45 000	49 500
Pris	1,00 kr	1,00 kr	1,00 kr	1,00 kr	1,00 kr	1,00 kr
Intäkt	46 000 kr	73 000 kr	65 000 kr	42 500 kr	45 000 kr	49 500 kr
Utsäde, frö	6 270 kr	4 950 kr	6 501 kr	5 225 kr	6 240 kr	6 500 kr
Plantor	27 831 kr	22 000 kr	24 000 kr			
Sådd/plantering	8 720 kr	4 500 kr	8 720 kr	1 550 kr	1 550 kr	1 600 kr
Kem-ogräs	847 kr	1 600 kr	1 599 kr	1 317 kr	1 749 kr	1 599 kr
Radhackning	920 kr		920 kr	920 kr		920 kr
Handrensning	900 kr			900 kr	1 500 kr	
<i>Nettointäkt</i>	512 kr	39 950 kr	23 260 kr	32 588 kr	33 961 kr	38 881 kr
<i>"Etableringskostnad" kr</i>	45 488 kr	33 050 kr	41 740 kr	9 912 kr	11 039 kr	10 619 kr
<i>"Etableringskostnad"kr/kg</i>	0,99 kr	0,45 kr	0,64 kr	0,23 kr	0,25 kr	0,21 kr

Utöver de två odlarna i respektive odling har även motsvarande poster från HS efterkalkyler för 2013 medtagits för att ytterligare stärka rimlighetsbedömningen, och ge möjlighet till jämförelse.

Skördenivåerna är av odlarna bedömda genomsnittsskördar (netto). Priset på löken är satt till 1 kr/kg, men stora variationer förekommer mellan olika odlare. Det finns flera orsaker till dessa prisvariationer. Dels är det vilken typ av odling som bedrivs, om det är en kontraktsodling åt grossist, eller om odlaren själv lagrar och säljer vidare löken till slutkund. Då både pris och skördenivå är väldigt volatila i lökproduktionen har en känslighetsanalys upprättats. I diagrammet nedan används två ytterligare nivåer av den totala intäkten per hektar, en ökning av hektarintäkten med 25 % respektive en minskning med 25 %. Denna förändring får större genomslag desto större hektarintäkten är, och slår följaktligen genom mest hos den odlare av plantlök som har den högsta intäkten i tabellen nedan.

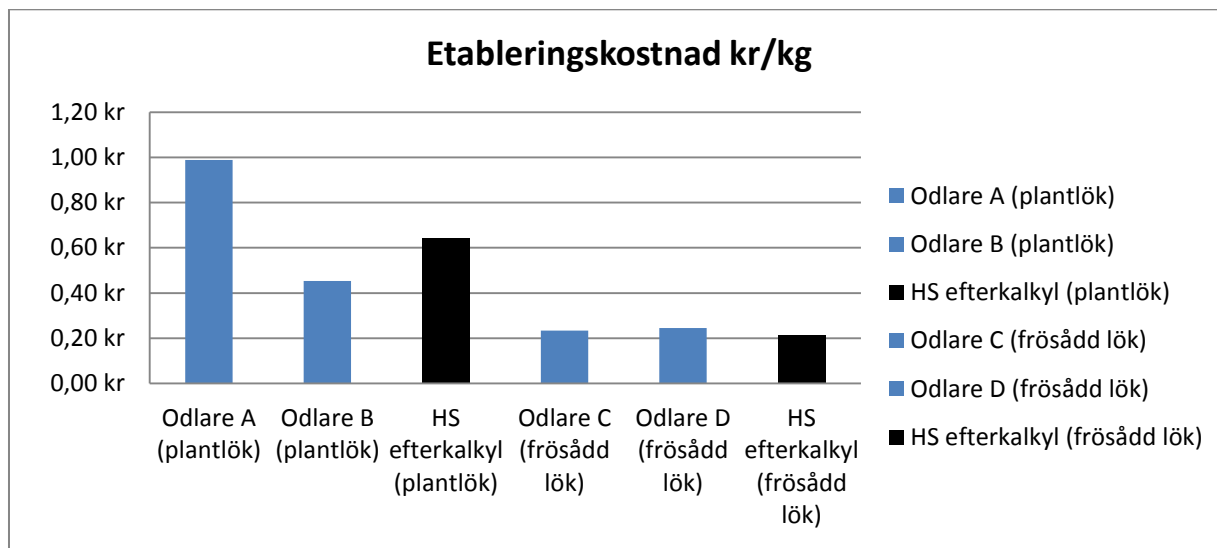

Etableringskostnaden för frösådd lök är relativt likvärdig mellan de två odlarna av frösådd lök. Differensen är ca 1 100 kr, och i HS efterkalkyler uppgår etableringskostnaden till en summa som är mitt emellan de två odlarnas.

Större differens kan skönjas i plantlöken, differensen i etableringskostnad uppgår till ca 12 000 kr mellan de två odlarna. Den del i etableringskostnaden som avviker mest är kostnaden för plantering som är ca 4 000 kr högre hos odlare A.

Vid en jämförelse mellan de olika delarna i den totala etableringskostnaden hos odlare A och odlare B syns tydligt att odlare B har lägre kostnader jämfört med odlare A. Odlare B har en betydligt större odling, och gällande lökodling är denne tydligare inriktad på odling av planterad lök. Genom sina större volymer uppnår odlare B stordriftsfördelar.

Den genomsnittliga etableringskostnaden hos odlarna av plantlök uppgår till ca 39 000 kr och hos odlarna av frösådd lök till ca 10 000 kr. Merkostnaden för att etablera plantlök uppgår till ca 29 000 kr. Jämförs istället endast odlare B, som har en etableringskostnad på 33 000 kr uppgår merkostnaden för etablering till 23 000 kr/ha. Slås etableringskostnaden ut per kg åskådliggörs vikten av en hög skörd i planterad lök tydligare.

Då prisnivåen inte skiljer nämnvärt mellan frösådd och planterad lök, ställer odlingen av planterad lök högre krav på avkastningsnivå för att uppnå samma nettointäkt som odlingen av frösådd lök. Odlare A, C och D uppger att deras genomsnittliga skördenivå uppgår till kring 45 ton/ha. Odlare B som är delvis specialiserad på odling av planterad lök har en skördenivå kring 73 ton/ha, och kan därmed motivera den högre etableringskostnaden.

För att uppnå samma lönsamhet i de båda odlingarna krävs en större merskörd i odlingen av plantlök. För att odlare B skall nå samma nettointäkt som övriga odlare, drygt 30 000 kr, krävs en ökning av skördenivån med drygt 30 ton, eller en ökning av skördenivån tillsammans med en sänkning av etableringskostnaderna.

Differensen i medelskörd mellan odlarna av plantlök och odlarna av sådd lök uppgår till ca 15 ton/ha.

Diskussion

Vilken avkastningsnivå och vilket utbyte som uppnås inom lökproduktionen beror på flera faktorer. Lyckad etablering är en faktor.

Medelskörden vid produktion av plantlök ligger runt 15 ton/ha högre än medelskörden för sådd lök. Denna skillnad i skördenivå uppfattas som realistisk, men täcker inte den ökade etableringskostnaden för odling av plantlök.

Det finns dock andra fördelar som odlarna belyser med plantlöken. Risken för sprutskador på löken då den är i sitt känsligaste utvecklingsstadium minskar betydligt vid odling av plantlök jämfört med frösådd lök. Plantbortfallet blir oftast betydligt lägre i planterad lök och skördenivån blir därmed stabilare. För odlare som genom kontrakt garanterar vissa volymer lök till uppköpare blir odling av planterad lök ett sätt att minska sin företagsekonomiska risk, även om nettointäkten i vissa fall kan bli lägre jämfört med odling av frösådd lök.

Vid kemisk bekämpning i planterad lök kontra kemisk bekämpning i sådd lök är det ett rimligt att man kan spara två kemiska bekämpningar.

Det finns svårigheter vid hackning med optiskt styrda hackor som går in i raden. För att få så rent som möjligt från ogräs måste skäret gå så nära lökplantorna som möjligt. Detta innebär risk för skador på löken och ger ökad risk för angrepp av lökflugan. Även med marknadens effektivaste optiska radrensningstrustning krävs det ytterligare insatser för att klara ogräsen. Även om man kör så nära lökplantorna man vågar kommer man inte åt allt ogräs. De ogräsplantor som står närmast lökplantorna växer sig stora. Att dra dem för hand är oerhört tidskrävande och dyrt. Detta innebär även att man stör lökplantorna och ger ökade möjligheter för lökflugan att angripa.

Bandsprutning i kombination med radhackning är ett alternativ som bör utvecklas framöver. Detta skulle avsevärt minska hektardoserna av herbicider samtidigt som riskerna för angrepp av lökflugan skulle vara mindre än vid hackning även mellan plantorna. På längre sikt är naturligtvis punktbekämpning med herbicid just över lökplantorna i kombination med optiska radhackor önskvärt.

Skepparslöv februari 2014

Anna-Mia Björkholm